УДК 37.015.31:070
DOI: https://doi.org/10.33989/2226-4051.2025.31.331614

Agnieszka Gołębieska-Wesołowska, *Skierniewice*
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-7471-823X

EDUKACJA MEDIALNA – KOMPETENCJE NAUCZYCIELI A KSZTAŁCENIE DZIECI I MŁODSZYCH UCZNIÓW

Edukacja wczesnoszkolna jest jednym z najważniejszych etapów kształcenia uczniów. To właśnie uczniowie na tym etapie rozpoczynają swoją drogę z nauką pisania, czytania, liczenia oraz licznymi umiejętnościami, które będą im potrzebne na kolejnych etapach edukacyjnych. Czy współczesne czasy i możliwość korzystania z różnych mediów pozwalają na zdecydowanie dynamiczny rozwój młodego człowieka, czy raczej na jego regres? Warto zastanowić się jakie są cele edukacji wczesnoszkolnej? Czy występują podczas ich realizacji założenia edukacji medialnej? Stefan Wołoszyn pisze, że nauczanie początkowe, to „nauczanie propedeutyczne, a więc nie ma charakteru wykształcenia samowystarczalnego, lecz pełni głównie funkcje kształcenia wprowadzającego i usprawniającego do dalszej nauki. Jest podbudową, czy fundamentem, na którym dopiero można budować wykształcenia przygotowującego do bezpośredniego użytecznego udziału w życiu"(Wołoszyn, 1959, s. 5-6). Zatem wniosek jest jeden, jeżeli dziecko od początku nauki będzie prawidłowo kształcone w obszarze poznawczym tym większe w przyszłości osiągnie wyniki. Im z większej ilości źródeł będzie korzystało tym jego zasób informacji się zwiększy. Czy tak rzeczywiście jest? Czy współczesna szkoła spełnia takie oczekiwania? Zdaniem Ryszarda Więckowskiego nadrzędną wartością edukacji wczesnoszkolnej jest rozwój dziecka, a zewnętrznym wskaźnikiem tego rozwoju są umiejętności dzieci. Te zaś rozwijają się i narastają przy aktywnym udziale dzieci (Więckowski, 1993, s. 57). Czas w jakim żyjemy wymaga od nas ciągłego pędu, pośpiechu, nowości. Chcemy być na czasie mimo różnic pokoleniowych. Bardzo często musimy nad tym czasem samemu nadążyć niezależnie do tego ile mamy lat. Edukacja wczesnoszkolna również nie jest taka sama jak nawet dziesięć lat temu. Stawia coraz większe wymagani wobec nauczycieli których reprezentantami są uczniowie i rodzice.

Słowa kluczowe: *edukacja; uczeń; edukacja wczesnoszkolna; edukacja medialna; nauczyciel; pedagogika; kompetencje.*

Cele edukacji wczesnoszkolnej a cele kształcenia. Każdy nauczyciel nie tylko edukacji wczesnoszkolnej powinien biegle posługiwać się podstawą programową. Na przełomie ostatnich dziesięciu lat podstawa programowa edukacji wczesnoszkolnej ulegała zmianom, pewnym modyfikacjom. Podstawa programowa z 2017 roku opiera się

© A. Gołębieska-Wesołowska, 2025

na założeniach pedagogiki Ryszarda Więckowskiego; ich kontynuację dostrzegam również w rozporządzeniu z 28 czerwca 2024 roku, aktualizującym podstawę. To właśnie w tym dokumencie bardzo jasno sprecyzowane są cele edukacji wczesnoszkolnej (cele kształcenia). Zgodnie z podstawą programową z 2024 roku celem edukacji wczesnoszkolnej jest wspieranie całościowego rozwoju dziecka (*Rozporządzenie Ministra Edukacji...*, 2024, s. 8). Czyli dziecko pojmujemy całościowo, globalnie we wszystkich jego obszarach rozwoju: fizycznym, emocjonalnym, społecznym i poznawczym, które w podstawie są określone jako cele kształcenia – wymagania ogólne (*Rozporządzenie Ministra Edukacji...*, 2024, s. 27).

Zbiór celów kształcenia jest dla nauczyciela drogowskazem jakie wymagania może stawiać w każdym z obszarów przed swoimi uczniami. Nie możemy zapominać o jeszcze jednym bardzo ważnym aspekcie w pracy nauczyciela, że w podstawie programowej, „ogólne cele rozwoju ucznia, osiągane na zakończenie edukacji wczesnoszkolnej, są źródłem celów szczegółowych, opisanych w formie efektów. Uczeń ma je osiągać, realizując zadania, wymagające wielokierunkowej aktywności. Zakres tej aktywności wytyczają, wymienione w podstawie programowej, efekty kształcenia, przyporządkowane poszczególnym dyscyplinom naukowym. Przedstawienie efektów kształcenia w odniesieniu do dyscyplin naukowych jest pewnego rodzaju konwencją, potrzebną dla uzyskania przejrzystości opisu, a nie dyrektywą organizacyjną. Proces kształcenia na tym etapie ma charakter zintegrowany, a nie przedmiotowy" (*Rozporządzenie Ministra Edukacji...*, 2024, s. 29).

Cele nauczania i cele kształcenia są ze sobą całkowicie zintegrowane. Ich początek jest już w przedszkolu. Dynamicznie ich realizacja odbywa się w kolejnych etapach edukacyjnych. Zachowana jest spójność, która w doskonały sposób może być kreatywnie realizowana przez nauczycieli w edukacji wczesnoszkolnej podczas zajęć z zachowaniem zasady integracji międzyprzedmiotowej z uwzględnieniem zasady stopniowania trudności z indywidualizacją nauczania.

Nie wyobrażam sobie, aby nauczyciel wychowania przedszkolnego nie znał podstawy programowej klas I-III i odwrotnie. To właśnie on odpowiada za systematyczność i ciągłość edukacji swoich wychowanków. I to właśnie on najlepiej wie, jak dostosować warunki pracy z uczniami, aby zrealizować cele nauczania i kształcenia, tak aby każde dziecko miało możliwość osiągnąć sukces.

W dobie nowych technologii niestety podręcznik czy ćwiczenie z których korzystamy podczas zajęć nie są dla naszych uczniów żadną atrakcją wręcz przeciwnie, odbierane są przez dzieci jako kara ponieważ ich czytanie i wypełnianie, uzupełnianie skłania je do siedzenia w ławce przez kilka zajęć dziennie po 45 minut. Czy siedzenie w ławce jest atrakcją? Czy może rzeczywiście jest to kara za którą stoimy my nauczyciele ponieważ narzuca nam ją system w jakim pracujemy? A może brak kompetencji u nauczycieli i brak kreatywności powoduje zamykanie się na to co nowe. Zatem czym jest ta edukacja medialna dla nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej, czy to nowa droga na świat, czy to wyjście poza standardy nauczania czy może innowacyjność, która stanie się nieszablonowym sposobem na prowadzenie zajęć.

Edukacja medialna jako czwarty obszar edukacji. Zanim przejdę do mówienia edukacji medialnej postaram się wyjaśnić termin kompetencji medialnych. Leon Dyczewski uważa, że kompetencja medialna „jest to umiejętność nieodzowna dla aktywnego i twórczego życia jednostki w społeczeństwie informacyjnym, do rozwiązywania problemów związanych z mediami. Zawiera się w niej wiedza, doświadczenie i wola do działania pozytywnego. To swoista dyspozycja do samoorganizowania się w kontekście dzisiejszych mediów, którą zdobywa się w procesach formalnego i pozaformalnego kształcenia" (Dyczewski, 2005, s. 341).

Z powyższej definicji wynika, że systematyczne kształcenie kompetencji medialnych wdraża u uczniów rozwój w wielu obszarach z zachowaniem zasady systematyczności. Wzbogaca ona nie tyko wiedzę u dzieci, ale przede wszystkim uczy dokonywania wyboru i selekcjonowania otrzymywanych wiadomości. Autorzy dokumentu wydanego przez Fundację Nowoczesnej Polski przy wsparciu Narodowego Instytutu Audiowizualnego Cyfrowa Przyszłość przedstawili definicję kompetencji medialnych sformułowaną przez KRRiT: „kompetencję medialną zdobywa się w ramach edukacji medialnej, a charakteryzuje ona świadomego i aktywnego odbiorcę przekazu medialnego. Odbiorca ten, rozumiejąc stosowane w mediach mechanizmy tworzenia i selekcji informacji, potrafi nie tylko skutecznie i bezpiecznie korzystać z mediów tzn. krytycznie ocenić odbieraną treść, w tym reklamy i inne przekazy handlowe, ale także twórczo używać środków przekazu w codziennym życiu" (Lipszyc, 2012, s. 12).

Zatem kształtowanie u dzieci kompetencji medialnych jest bardzo ważnym procesem. I tak naprawdę w nieświadomy sposób bez ich nazywania od urodzenia kształtuję je rodzice chociażby włączając im najchętniej oglądane bajki czy filmy. Pozwala w latach życia późniejszych dzieci w świadomy sposób dobierać potrzebne treści przez nauczyciela, które możemy realizować na zajęciach nie tyko poprzez poszerzanie wiedzy o mediach czy też jej roli, ale przede wszystkim uświadamia jakie mamy przekazy mediów, jakie mamy tak naprawdę dostępne media i ile czasu z nich korzystamy oraz w jaki sposób z nich korzystamy. Co jest przydatne w celu wzbogacania wiedzy a co nie. W obecnych czasach zdarza się coraz więcej szkół w których już nie ma tradycyjnej zielonej tablicy i kredy tylko jest tablica interaktywna, która w szkole czy przedszkolu jest podstawowym nośnikiem mediów. Zajęcia bez wykorzystania tablicy interaktywnej nie są w obecnej dobie zajęciami atrakcyjnymi. Sami nauczyciele w swoich zasobach pomocy dydaktycznych wraz z podręcznikami otrzymują dostępy do stron internetowych wydawnictw z których korzystają oferujących bogatą bazę multimediów.

Świat nauczycieli, świat uczniów i świat rodziców to są trzy światy, które pozostawały w jednym obszarze fizycznym (Miąso, 2004, s. 205). W obecnych czasach do tych obszarów dołączył kolejny obszar edukacji a mianowicie świat mediów. Świat, który jest bardzo niezwykły, ale jednocześnie bardzo niebezpieczny ponieważ pokazuje w wielu sytuacjach, że to właśnie z niego bardziej potrafią korzystać uczniowie niż nie tylko rodzice czy nauczyciele.

Edukacja medialna czy tak naprawdę jest potrzebna w edukacji wczesnoszkolnej? Janusz Morbitzer pisał, że edukacja medialna jest koniecznością dla współczesnego człowieka, ponieważ tak naprawdę informacje o otaczającej nas rzeczywistości czerpiemy przede wszystkim z przekazów medialnych, zaś ich rozumienie oraz umiejętność przekształcania w użyteczną wiedzę, decydują o rozumieniu świata, który nas otacza i który my również współtworzymy (Morbitzer, 2016, s. 11-30).

Poprzez to, że współczesny świat bardzo szybko się rozwija, oczywiście nie byłoby to możliwe bez czynnika ludzkiego to świat techniki, informatyzacji czy mediów stał się dominującą przestrzenią praktycznie każdego człowieka. W szczególności tego młodego podat-

nego na bodźce innych, często w dobie nowych technologii samotnego szukającego pseudo przyjaciela, który tylko wskazuje, pokazuje co zrobić w trudnej sytuacji a nie wysłucha i nie podpowie jak to zrobić bez wyrządzania krzywdy samemu sobie i innym. Dobro nie jest już celem nadrzędnym. Popularność jest najważniejsze, to właśnie przez nią będę na topie, będę widziany. Agnieszka Ogonowska doskonale określiła cele edukacji medialnej, uważając, że jest nim:

1) rozwój pełnego i krytycznego rozumienia natury mass mediów, technik przez nie wykorzystywanych oraz sposobów ich oddziaływania na różne sfery życia i funkcjonowania człowieka,

2) wzrost świadomości użytkowników w zakresie rozumienia i czerpania satysfakcji z tego, jak media są zorganizowane oraz jak pracują, tworzą rzeczywistość,

3) wyposażenie słuchaczy w umiejętność kreowania własnych produktów medialnych (Ogonowska, 2013, s. 10).

Ogonowska uważa również, że w edukacji medialnej uczniowie powinni uzyskiwać wiedzę o nowych mediach i ich wykorzystaniu (Ogonowska, 2013, s. 128).

Alojzy Pilch słusznie stwierdził, że przestrzeń wirtualna, cyfryzacja, sieć stały się przestrzenią, w której użytkownicy mogą realizować mnóstwo aktywności i zaspakajać wiele przestrzeni (Pilich, 2024, s. 97-98).

W szkole nie ma przedmiotu czy zajęć z zakresu edukacji medialnej. Nauczyciel realizuje podczas zajęć z edukacji informatycznej konkretne treści zawarte w podstawie programowej co nie znaczy, że na innych edukacjach nie wykorzystuje edukacji medialnej.

Bronisław Siemieniecki doskonale podpowiada nauczycielom jakie treści możemy uwzględniać podczas realizacji zajęć uwzględniają wiedzę i umiejętności tak, aby realizować zadania edukacji medialnej. Należą do nich:

1) selekcjonowanie wyboru informacji z różnych ofert mediów,
2) radzenie sobie ze zjawiskiem zawłaszczenia wolnego czasu,
3) krytyczne i aktywne odbieranie komunikatów medialnych,
4) rozumienie komunikatów występujących w mediach,
5) rozróżnianie podstawowych teorii oddziaływania mediów i rozumienia kontekstu przekazu,
6) tworzenie, analizowanie, ocenianie, wartościowanie komunikatów medialnych,
7) ocenianie nowych interakcji społecznych,

8) rozumienie tworzenia, prezentowania, odbierania informacji,

9) rozumienie zagrożeń i niebezpieczeństwa jakie niosą media i znajomość sposobów zapobiegania im (Siemieniecki, 2008, s. 7-19).

Nauczyciel edukacji wczesnoszkolnej sam może dobierać treści jakie będzie wykorzystywał podczas zajęć. Bardzo często działania jakie podejmuje nauczyciel są nie tyko z obszaru dydaktycznego, ale także wychowawczego.

To właśnie nauczyciel jest tym pierwszym prezenterem, pokazującym, wyjaśniającym zasady prawidłowego korzystania z technologii informacyjno-komunikacyjnych. Systematycznie inicjuje sytuacje, w których uczniowie mogą w sposób uporządkowany sprawdzać swoją wiedzę oraz umiejętności w zakresie stosowania wiedzy, wykorzystywanie umiejętności z obszarów edukacji medialnej podczas nie tylko nauki, ale i zabawy. Nauczyciel jest dla ucznia mentorem organizującym w bezpieczny sposób przestrzeń wirtualną. Media w jakich odnajdujemy rzeczywistość są aksjologicznym narzędziem. Narzędziem bez, którego w obecnej dobie szkoła nie istnieje.

Nowe wyzwania w edukacji wczesnoszkolnej w aspekcie edukacji medialnej. Mimo tego, że edukacja medialna nie istnieje w ramowych planach nauczania jako przedmiot i treści do jej realizacji nie są zapisane jako konkretna edukacja czy zadania do realizacji w podstawie programowej to i tak przez większości nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej są realizowane. Nauczyciele są zawsze jeden krok do przodu przed wymaganiami, jaki stawia nam system oświaty. Systematycznie podnoszą swoje kwalifikacje oraz kompetencje między innymi w zakresie edukacji medialnej uczestnicząc w rożnych formach doskonalenia. Z badań, jakie przeprowadziłam wśród nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej i wychowania przedszkolnego, wynika, że cały czas podnoszą swoje kompetencje i kwalifikacje. Całość zobrazują przedstawione tabele.

Badania. W badaniu uczestniczyło 20 nauczycieli wychowania przedszkolnego i 30 edukacji wczesnoszkolnej z placówek wiejskich, gmin powiatu skierniewickiego leżącego w województwie łódzkim. W badaniu własnym wykorzystałam kwestionariusz ankiety, który zawierał pytania zamknięte. Przedstawione tabele są wycinkiem przeprowadzonych badań, które dotyczyły podnoszenia kompetencji i kwalifikacji w zakresie edukacji medialnej.

Tabela 1.

Nauczyciele uczestniczący w formach doskonalenia zawodowego z zakresu edukacji medialnej a stopień awansu zawodowy nauczyciela (N=50)

Lp.	Stopień awansu zawodowego	Nauczyciele przedszkoli	Nauczyciele klas 1-3
1.	Nauczyciel stażysta	0	0
2.	Nauczyciel kontraktowy	2	1
3.	Nauczyciel mianowany	8	11
4.	Nauczyciel dyplomowany	10	18
Łącznie		20	30

Źródło: badania własne

Z zebranych danych wynika, że pośród badanych nauczycieli zarówno w wychowaniu przedszkolnym, jak i edukacji wczesnoszkolnej, jest najwięcej tych ze stopniem awansu zawodowego – nauczyciel dyplomowany; w przedszkolu 10 nauczycieli, co stanowi połowę badanej populacji. W edukacji wczesnoszkolnej 18 nauczycieli na 30 posiadało stopień nauczyciela dyplomowanego. Świadczy to o tym, że są to pedagodzy z dużym doświadczeniem zawodowym, pracujący w zawodzie ponad 10 lat i mimo uzyskania najwyższego stopnia awansu, nadal doskonalą swój warsztat pracy, uczestnicząc w różnych szkoleniach. Doskonalących się w zakresie korzystania z przestrzeni wirtualnej jest również wielu nauczycieli mianowanych, bo 8 osób na 20 (przedszkola) i 11 na 30 (edukacja wczesnoszkolna). Liczba lat pracy i stopień awansu nie są blokadą dla doskonalenia i rozwijania swoich kompetencji zawodowych.

Tabela 2.

Nauczyciele a wybór form doskonalenia zawodowego z zakresu edukacji medialnej

Lp.	Rodzaj formy doskonalenia	Liczba wyborów nauczycieli przedszkoli (Objęci badaniami nauczyciele mogli maksymalnie wybrać 3 formy doskonalenia zawodowego)	Liczba wyborów nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej
1.	Szkolenia online	20	30
2.	Warsztaty metodyczne	12	27
3.	Kursy doskonalące	20	17
4.	Studia podyplomowe	5	12
5.	Samodoskonalenie	20	30

Źródło: badania własne

Nauczyciele chętnie podnoszą swoje kwalifikacje i rozwijają kompetencje, uczestnicząc w rożnych formach doskonalenia zawodowego.

Wśród nauczycieli wychowania przedszkolnego największą popularnością cieszą się szkolenia online – 20 osób, samodoskonalenia – 20. Nie ukrywam, że często są to formy darmowe i dlatego cieszą się większą popularnością niż kursy odpłatne. Dwudziestu nauczycieli wychowaniae przedszkolnego uczestniczy w kursach doskonalących a dwunastu w warsztatach metodycznych; pięcioro badanych nauczycieli podjęło studia podyplomowe z zakresu edukacji medialnej. Trzydziestu nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej podejmuje doskonalenie o tej tematyce, uczestnicząc w szkoleniach online oraz w samodoskonaleniu. Znacząca grupa nauczycieli spośród badanych, bo 27 osób podnosi swoje kompetencje, uczestnicząc w warsztatach metodycznych, 17 w kursach doskonalących. Mimo tego, że w szkołach nie ma odrębnych zajęć z edukacji medialnej, to jednak 12 nauczycieli podjęło w tym zakresie studia podyplomowe, co świadczy o potrzebie zdobywania kwalifikacji zawodowych.

Tabela 3.

Realizacja treści z zakresu edukacji medialnej podczas zajęć całodniowych szkolnych i pozaszkolnych w klasach I-III (N=30)

Lp.	Rodzaj zajęć	**Liczba wyborów przez nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej (**Respondenci mogli maksymalnie zaznaczyć 3 formy doskonalenia zawodowego)
1.	Zajęcia z edukacji informatycznej	30
2.	W ramach poszczególnych edukacji (poza informatyczną)	30
3.	Zajęcia rozwijające kreatywność	12
4.	Koła zainteresowań	10
5.	Akademie i uroczystości	15
6.	Gazetki tematyczne	30
7.	Spotkania z interesującymi osobami (ekspertami, gośćmi)	17
8.	Zadania profilaktyczne	13

Źródło: badania własne

Odpowiedzi udzieliło 30 nauczycieli; każdy respondent mógł dokonać maksymalnie trzech wyborów. Z analizy zebranych danych wynika, że:

– na zajęciach edukacji informatycznej wszyscy badani nauczyciele poruszają tematykę dotyczącą edukacji medialnej,

– problematykę mediów w ramach innych edukacji podejmuje ta sama grupa badanych,

– nauczyciele wykonują gazetki tematyczne, korzystając z nowoczesnych technologii,

– 17 nauczycieli uczestniczyło ze swoimi uczniami w spotkaniach z interesującymi osobami, które omawiały znaczenie mediów w ich życiu, w wybranym zawodzie,

– 15 osób uczestniczyło w akademiach lub uroczystościach, podczas których wykorzystywano media,

– 12 nauczycieli realizowało program edukacji medialnej na zajęciach rozwijających kreatywność,

– 10 w ramach kół zainteresowań.

Nauczyciele nie potrzebują szczegółowych wytycznych do pracy pedagogicznej z zakresu wykorzystania mediów, ponieważ jest to zawarte w podstawie programowej czy innych dokumentach systemu oświaty oraz opracowaniach metodycznych. Zdarza się, że znacznie wcześniej niż to się stanie formalnie obowiązujące, uwzględniają w swojej pracy zawodowej nowe intersujące uczniów lub pedagogów treści; zdarza się, że są to działania profilaktyczne przed zagrożeniami, jakie mogą spotkać ich uczniów.

Rola rodziny w rozwoju edukacji medialnej. Dzieci we współczesnym świecie, żyją w takich czasach, które cały czas się zmieniają, ich rozwój jest bardzo dynamiczny. Cały czas są świadkami przemian nie tylko ekonomicznych, społecznych ale także kulturowych. Edukacja medialna jest nowym wyzwaniem nie tylko dla uczniów czy nauczycieli, ale także dla ich rodziców. To właśnie rodzina jako najważniejsze ogniwo w kształtowaniu i wychowaniu młodego pokolenia ma na nie największy wpływ, a może raczej powinna mieć. Rodzinna edukacja medialna powinna być prowadzona już od samego początku życia dziecka w każdym domu rodzinnym. To właśnie rodzice powinni tworzyć takie warunki i sytuacje, dzięki którym dziecko nabywa umiejętności selekcjonowania, dokonywania wyboru, aktywnego i krytycznego odbioru treści przekazów medialnych; w taki sposób, aby te treści były dla dziecka bogactwem i prowadziły do jego rozwoju. By nie były jego blokada, nie powodowały uzależnień i nieszczęść. Opra-

cowanie Jadwigi Izdebskiej powinny być drogowskazem do współpracy z rodzicami w zakresie edukacji medialnej (Izdebska, 2004, s. 384).

Media elektroniczne, cyfrowy świat jakim bardzo często posługują się dzieci jest dla nich niebezpieczny. Dziecko powinno mieć świadomość jakie zagrożenia niesie ze sobą np. Internet czy w ogóle media elektroniczne. Przecież coraz częściej spotykam małe dzieci 2-, 3-letnie z komórkami w rękach. W jakim celu? – bo nie przeszkadzają rodzicom (?). Bo my dorośli zyskujemy w ten sposób czas dla siebie, możemy „złapać" chwilę oddechu.

Zasady i wzorce obowiązujące w rodzinie są niezwykle ważne; tak, jak my – jako rodzice – korzystamy z mediów, tak będą robiły nasze dzieci, będą nas naśladować nasi uczniowie. Nie uważam, że media są złe, ale trzeba z nich korzystać w sposób mądry. I tej mądrości uczyć naszych uczniów.

Podsumowanie. Od najmłodszych lat dzieci podlegają oddziaływaniu szeroko pojmowanego środowiska; w tym różnych mediów. Pisał o tym Ryszard Pęczkowski, który uważał, że rozwój mediów i ich ekspansja we wszystkich dziedzinach życia jest faktem (Pęczkowski, 2004, s. 386). Anna Andrzejewska zauważa, że „Internet wchłania elementy dotychczas znanego nam świata i z powodzeniem zastępuje tradycyjne gadżety: telefon, tradycyjną pocztę, ale i codzienną gazetę, książkę, telewizję, radio, oddając jednocześnie tym mediom interaktywność i możliwość komunikacji zwrotnej (Bednarek, 2014, s. 19). Odwołując się do stanowiska Józefa Bednarka i Anny Andrzejewskiej, przeczytamy: „człowiek, zawsze i wszędzie, w swojej ewolucji i rozwoju, zachodzących na przestrzeni dziejów i pełnionej roli oraz miejscu w rozwoju cywilizacji, w miarę możliwości potrafił sprostać różnorodnym wyzwaniom, skorzystać z wielu nowych szans, stworzonych przez odkrycia naukowe i technologiczne oraz wynalazki (Bednarek, 2014, s. 9). Pragnę podkreślić, że wcale to, co nowe nie jest złe, ale na pewno nowe nie jest czymś przed czym uciekniemy. Edukacja wczesnoszkolna jest etapem edukacyjnym, podczas którego uczniowie poznają wiedzę interdyscyplinarnie z wielu edukacji, pozyskują cenne informacje bezpośrednio od siebie lub nauczyciela, bądź podczas zajęć edukacyjnych medialnych, szkolnych czy też pozaszkolnych. Wskazane byłoby, by wszystkie podmioty edukacyjne takie, jak uczeń, rodzic, nauczyciel, szkoła realizowali edukację medialną z zachowaniem zasad dydaktycznych oraz pełnego bezpieczeństwa.

Bibliografia

Bednarek, J., & Andrzejewska, A. (2014). *Zagrożenia cyberprzestrzeni i świata wirtualnego*, Warszawa: Wydawnictwo Difin.

Bednarek, J., & Andrzejewska, A. (2014). Zagrożenia cyberprzestrzeni i świata wirtualnego. In Andrzejewska, A., Czarkowsk, J. J., & Cendrowski, M. *Nowe kompetencje nauczycieli w zakresie możliwości i niebezpieczeństw cyberprzestrzeni*. Warszawa: Difin.

Dyczewski, L. (2005). Konieczność kompetencji medialnej. In Dyczewski, L. (Ed.). *Rodzina, dziecko, media*. Lublin: Gaudium.

Izdebska, J. (2004). Rodzinna edukacja medialna dziecka. In Strykowski, W., & Skrzydlewski, W. (Eds.). *Kompetencje medialne społeczeństwa wiedzy.* Poznań: Wydawnictwo eMPi2.

Lipszyc, J. (Ed.). (2012). *Cyfrowa Przyszłość. Edukacja medialna i informacyjna w Polsce: Raport Otwarcia.* Warszawa: Fundacja nowoczesna Polska. Retrieved from chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://fundacja.wolnelektury.pl/wp-content/uploads/2012/01/Raport-Cyfrowa-Przysz%C5%82o%C5%9B%C4%87-.pdf

Miąso, J. (2004). Świat mediów – czwarty wymiar edukacji. In Strykowski, W., & Skrzydlewski, W. (Eds.). *Kompetencje medialne społeczeństwa wiedzy.* Poznań: Wydawnictwo eMPi2.

Morbitzer, J. (2016). O filarach edukacji medialnej – między starożytnością a współczesnością. In Walter, N. (Ed.). *Zanurzeni w mediach. Konteksty edukacji medialne.* Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.

Ogonowska, A. (2013). *Współczesna edukacja medialna: teoria i rzeczywistość.* Kraków: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego.

Pęczkowski, R. (2004). Edukacja medialna w świetle podstawy programowej kształcenia ogólnego, In Strykowski, W., & Skrzydlewski, W. (Eds.). *Kompetencje medialne społeczeństwa wiedzy*, Poznań: Wydawnictwo eMPi2.

Pilich, A. (2024). Uczeń bezpieczny w cyfrowym świecie. In Cęcelek, G., Miller, P., & Klimczyk, P. (Eds.). *Uczeń w szkolnej przestrzeni uczenia się i wyrównywania szans edukacyjnych.* Warszawa: Difin.

Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 28.06.2024 r zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przyspasabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej. Dz. U. z 2024 r., poz. 996. (2024).

Siemieniecki, B. (2008). Media w świecie postmodernistycznym a edukacja. In Lewowicki, T., & Siemieniecki, B. (Eds.). *Media w edukacji – szanse i zagrożenia.* Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.

Więckowski, R. (1993). *Pedagogika wczesnoszkolna.* Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne.

Wołoszyn, S. (1959). Nauczanie początkowe oraz metodyka rozwoju historycznym dawniej i dzisiaj. In Maćkowiak, A. i Wołoszyn, S. (Eds.). *Metodyka pierwszych lat nauczania*. Warszawa: Wspólna Sprawa.

Agnieszka Golebieska-Wesolowska

MEDIA EDUCATION – TEACHER COMPETENCES AND EDUCATION OF CHILDREN AND YOUNGER SCHOOLCHILDREN

The article presents the results of a "pilot" experiment on the problem of media education. It is stated that primary education is one of the most significant stages of a schoolchild's education. It is at this stage that students acquire numerous skills that will be useful to them at the next stages of education and will determine their success in the future. Since the world of technology, computerization, and media has become the dominant space of

almost every person, the author argues for the need to develop media competence of primary school students and qualifies media education as the fourth direction of education. Based on the research of famous Polish scientists (A. Ogonowska, A. Pilich, B. Szemenecki, etc.), she formulated the tasks of media education.

The results of a survey of 20 preschool teachers and 30 primary school teachers in rural institutions using a closed-ended questionnaire are presented, namely: 1) teachers independently improve their own media competence through postgraduate studies, participation in methodological seminars, online training, etc.; 2) on their initiative, they include new content in their professional activities, including media education; 3) the new content satisfies the interests of schoolchildren or is focused on preventing threats associated with the use of media.

The role of the family in the development of media education is emphasized, because it is parents who must create conditions and situations through which the child acquires the ability to select, make choices, actively and critically perceive the content of media messages so that it enriches the personality and contributes to its development, rather than causing addictions and unhappiness. The author concludes that it is advisable to implement media education in all education subjects following didactic principles and complete safety.

Keywords: *primary education; media education; student; teacher; competencies.*

Агнешка Голебеська-Весоловська

МЕДІАОСВІТА – КОМПЕТЕНЦІЇ ВЧИТЕЛІВ ТА ОСВІТА ДІТЕЙ І МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У статті представлено результати «пілотажного» експерименту з проблеми медіаосвіти. Констатовано, що початкова освіта є одним із найважливіших етапів навчання школяра. Саме на цьому етапі учні набувають численних навичок, які їм стануть у пригоді на наступних етапах освіти та визначатимуть їх успіхи в майбутньому. У зв'язку з тим, що світ технологій, комп'ютеризації та медіа став домінуючим простором практично кожної людини, автор обстоює думку про необхідність розвитку медіакомпетентності учнів початкових класів і кваліфікує медіаосвіту як четвертий напрямок освіти. Грунтуючись на дослідженнях відомих польських учених (А. Огоновська, А. Піліх, Б. Шеменецькі та ін.), нею сформульовано завдання медіаосвіти.

Представлено результати опитування 20 *вихователів дошкільних закладів і 30 вчителів початкових класів сільських установ з використанням анкети закритого типу, а саме: 1) педагоги самостійно підвищують власну медіакомпетентність через навчання в аспірантурі, участь у методичних семінарах, онлайн-тренінгах тощо; 2) із власної ініціативи включають у професійну діяльність новий зміст, зокрема і з медіаосвіти; 3) новий зміст задовольняє інтереси школярів або зорієнтовано на профілактику загроз, пов'язаних із застосуванням медіа.*

Наголошується на ролі родини в розвитку медіаосвіти, адже саме батьки мають створити умови та ситуації, завдяки яким дитина набуває вміння відбирати, робити вибір, активно та критично сприймати зміст медіаповідомлень, щоб він збагачував особистість і сприяв її розвитку, а не викликав залежностей і нещастя. Автор доходить висновку про доцільність упровадження медіаосвіти усіма суб'єктами освіти відповідно до дидактичних принципів і повної безпеки.

Ключові слова: *початкова освіта; медіаосвіта; учень; викладач; компетенції.*

Одержано 11.04.2025 р.